

Boris A. Novak

Zapuščina

НИЧЕГО

(Vničvzetje Rudolfa N.)

Rudolf je bil kar najmanj tipičen Novak:
visok in lep, magnetne očarljivosti,
meščansko vzgojen gospod, oblečen v frak
in polcilinder, z vrtnico v gumbnici.
Mater je vselej znal šarmirati z milino:
zbadali so jo, da je njen mladostni greh.
Bratje so ga klicali *Rudolf Valentino*:
svet so gradili nad oblaki, on na trdnih tleh ...

Uspešni šef računovodskega oddelka
Temišbejske vodovodne zadruga, d. d.,
je šele med vojno izpričal, da ima srce:
mobiliziran na vzhodno fronto, je prebežal
k Rusom. Sled pelje do sibirskega zaselka,
bolnišnice za tifus, kjer izgine. Reža
odsotnosti stre materi srce. Je Rudi mrtev?
Na katerem množičnem pokopališču
leži brezimni grob? Je živ? V katerem taborišču
za množico živečih mrtvecev, brezimna žrtev? ...

Naj bo njegovemu nečaku v odsotnosti
sledov dovoljena poetična svoboda.
Rudolfa Novaka pošljejo v Gulag.
Iz Gulaga ga reši stara stroka – voda:

postane pomočnik računovodje knjigovodstva
Vzhodnosibirskega vodovodnega kolhoza.
Šarmira Rusinjo širokih bokov in srca,
ki mu rodi cel kup otrok. Včasih ob somraku
pripoveduje zgodbe iz prejšnjega življenja,
ko je bil razredni sovražnik in je nosil frak.
Oči se mu solzijo. Sosed mu natoči vodko:
“Пожалуйста, Рудолф Антонович! Ничего, товарищ Новак! ...”

Opomba:

Ничего – izg.: ničevó – rusko: nič, nič ne de.

“Изvolite, Rudolf Antonovič! Nič ne de, tovariš Novak! ...”

Zapuščina (Srebrna žepna ura Lea Novaka)

1

Ta srebrna žepna ura
glasbenika Lea Novaka
še tiktaka, še koraka
z ritmom *Ka und Ka* kadetov:
stvar pozabe, tvar polmraka,
brodolomka starega sveta,
ki ji zgodovinska burja
ni prišla do živega ...
Kam koraka? Kaj tiktaka?
Zgodbo Lea Novaka.

Z ritmom mrtvega srca,
ki je vekomaj zakleto
v odlomljene kazalce,
zlizane številke talcev,
še tiktaka, še koraka ...
To srce v škatlici,
ura, ki stoji in z molkom
vseh kazalcev govori,
kam koraka? Kaj tiktaka?
Zgodbo Lea Novaka.

Ta ura je edina priča,
nema partitura niča.
Ničeva nagrada za pogum.
Nadležni šum hitenja,
strašni metronom življenja,
dvom o stalnosti, volja ptiča,
da postane čista glasba:
glasba, čista preobrazba! ...
Kam koraka? Kaj tiktaka?
Zgodbo Lea Novaka.

To drobceno srce je dar.
Za bodoče. Edina klica
iz pepela, klic iz vetra časa,
sled izbrisanih besed.
Ta mehanična igrača,
oltar napredka, znamenje utvar,
ura, ki stoji in z zlizanim
jezikom vseh številk molči,
kam koraka? Kaj tiktaka?
Pepel Lea Novaka.

2

Vse, kar je po njem ostalo,
je zapisal na seznam,
s prsti, ki so ga boleli:
devetindvajset *Reichsmark*,
škafca z umazanim perilom,
poččkana partitura
Pete Beethovnova ("*Philharmonia*")
in žepna ura ("*Tulla-Silber*").
Ni omenil svojih skritih skladb.
Vse, kar je ostalo. Malo.

S prsti, ki so ga boleli,
je napisal zadnja pisma,
nekaj stavkov za slovo:
sestri, staršema in ženi.
Da bi jo zavaroval,
je zamolčal ključ, skrivnost,
sadež, ki ga je nosila.
Ko je zvedela, je splavila.
Ni prenesla, o, da so ga
na smrt boleli prsti.

S prsti, dolgimi in nežnimi.
S prsti, kot nalašč za glasbo
in ljubezenski dotik,
je nekoč igral klavir

in izvabljal golo glasbo,
glasbo njenega telesa.
Populili so mu nohte.
Vedeli so, da je glasbenik.
S prsti, dolgimi in nežnimi.
S prsti, kot nalašč za glasbo.

Čudno, kakšno preobrazbo
naredi človekovo telo
pod rokami spretnih mojstrov:
zlikani, zvarjeni kup mesa,
da ga niti mati ne spozna!
Toda mojstri so gospodje:
kot so obljubili, so ji vrnili
sina ... o, v zelenkasti konzervi.
V konzervi, polni, o, pepela.
Čudno: v konzervi, polni, o, sina ...

Vse njegove partiture
je hranila glasbenica
v predmestni, mirni hiši
na ljubljanskem Mirju.
Ko so zavezniška letala
marca naznanila mir,
je na Mirje padla bomba.
Skozi streho točno na klavir ...
Vsa njegova glasba je zgorela.
Vse življenje, o, le molk pepela ...

Vse, kar je po njem ostalo,
je zapisal na seznam,
s prsti, ki so ga boleli,
nekaj ur pred usmrtitvijo:
devetindvajset *Reichsmark*,
škatla z umazanim perilom,
počečkana partitura
Pete Beethovnovne simfonije
in srebrna žepna ura.
In srebrna žepna ura,

ki ti jo zdaj izročam v spomin.
To je vse, kar je ostalo

od življenja mojega strica,
ki si ti po njem dobil ime.
Nosi ga s ponosom, moj sin.
Nosi jo s ponosom, sin moj.
Ta starinska žepna ura,
ki ji zgodovinska burja
ni prišla do živega,
še tiktaka, še zveni,

o glasba iz bolečih prstov,
tiha glasba iz pepela,
novakovsko srce.

Ena sama pesem o treh ljudeh in dveh plaščih

Bila je lepa, vélika ljubezen. Ko sta se razšla
– bila je zima, zima zunaj, zima znotraj, bila sta plen
ledu – je videl, da Mileno zebe. Ni imela plašča.
Slekel je svojega in ga ogrnil okoli ljubljenih ramen ...

Ko je moj oče videl, da njegovega brata Lea zebe,
ker nima plašča, je slekel svojega in mu ga dal ...
Skrivnostne so usode plaščev. Nosimo jih iz potrebe,
plašči pa nosijo vse naše zgodbe ... Ko je moj oče stal

na pragu prve povojne zime, je drhtel, brez plašča.
V magazinu so mu dali plašč za moške drobnejših postav.
Bil je kot ulit zanj. Čudno znan. Nato je našel skrivni žep!

Svoj skrivni žep! Bil je njegov stari plašč, podarjen Leu!
Ki ga Leo ni več potreboval. Ker plašč je topel, živ oklep.
V zimo je odšel brez plašča, gol in bos. V zimo, ki je žgala ...

Na stara leta mi je igralka Milena Godina pisala,
da jo je vse življenje grel star plašč, ki ji ga je ob slovesu

podaril njen zaročenec, moj stric Leo. Zmeraj je en plašč
premalo. Zmeraj nekdo drhteč odhaja, s strašno zimo v telesu.

Zmeraj nekdo ostaja, zaviti v plašč spominov in poljubov,

v plašč dišanja in dotikov, v sámo samcato izgubo ...

Podoba partizana

Na eni izmed redkih partizanskih
fotografij – iz varnostnih razlogov
se ni rad slikal – se smehlja, kot bi vlogo
poveljnika za hip pozabil. Postrani

mu iz kotička ust visi napol
dogorela cigareta. Tudi groba
kapa leži postrani, kot podoba
upornika, ki stoji ranljivo gol

pred smrtjo in se ne meni za malenkosti.
Podoba je mehko zabrisana, oči
jekleno sive in obenem nežne ...

Ovekovečen hip notranjega miru,
medtem ko mišice, drhteče od napetosti,
še komaj nosijo to zgodbo strašne teže.

Preveč je videl, preveč doživel, prevečkrat
umrl, prevečkrat preživel ta smrtni svet.

Ta zvesti vojak zgodovine ne kaže svojih let.
Ta prezgodnji starec, ki se mi smehlja

po vseh spopadih, sólzah, smrtih in norosti –

to je podoba iz očetove mladosti.

**Signalne rakete Anteja Novaka,
komandanta Prvega bataljona Kočevskega odreda**

Stare stvari žarijo na skrivaj: kot mit.
Ko sem bil majhen, sem raziskoval omare.
Na dnu so starši čuvali zaklad: prastare
fotografije, listine in ure. Skrit

pod kupom rjuh je rjavel vojaški pas,
poln raznobarnih signalnih raket.
Tvoj pas, Ante: tvoj mavrični ognjemet
je razsvetljeval krvavo noč in skopnel v čas ...

Ko si umrl, sva z bratom stekla na vogal
Gregorčičeve, da bi še zadnjič videla
rešilca, ki te je odpeljal proti dnu

noči. Ko je voz zdrsnil mimo, sva oba
vojaško salutirala: zadnji pozdrav
sinov očetu, partizanskemu poveljniku ...

Tedaj sem rjaste rakete z dna stoletja
izstrelil v nenadno in popolno noč!

Med daljnimi decembrskimi zvezdami
so zaplesale barve, dežnik utrinkov, slap cvetja,

slovo za stare borce, ognjemet za komandante,

ki padajo v noč: *Umr! je Ante! Umr! je Ante! ...*